

ВИКОРИСТАННЯ ТАБЛИЦЬ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Марія Тишковець

Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського

Визначено роль таблиць у вивченні української мови як іноземної, подано методичні рекомендації щодо їхнього використання, наведено низку граматичних схем для засвоєння тем „Іменник”, „Присвійні займенники”, „Прикметник”, „Дієслово”.

Ключові слова: таблиця, схема, граматичні відомості, лексема, слово, граматична форма.

Формування лінгвістичної компетенції іноземних студентів, тобто суми знань і вмінь, якими іноземці можуть скористатися для продукування української мови та використання в навчально-професійній сфері, актуальне на всіх етапах навчання іноземної мови.

Зміст мовної компетенції – це засвоєння категорій та одиниць мови і їхніх функцій, вивчення закономірностей і правил оволодіння системно-структурними утвореннями семантичного, синтаксичного, морфологічного, фонологічного характеру, які необхідні для розуміння і побудови мовлення; це здатність розуміти і реалізовувати граматичну природу висловлювання [1].

Студенти-іноземці отримують граматичні знання уже на перших заняттях з української мови. Цей початковий етап навчання формує базові механізми, що становлять фундамент оволодіння мовою. Вони вчаться розрізняти роди іменників, визначати число перших засвоєних лексем, утворювати форми роду присвійних займенників, прикметників.

Використання саме у цей період засвоєння граматики української мови наочності, зокрема таблиць, має важливе значення, оскільки спрямовує увагу іноземних студентів на порівняння, узагальнення, ілюструє певну закономірність. Таблиці є засобом навчання, що забезпечує оптимальне засвоєння лінгвістичного матеріалу і його закріплення в пам'яті.

Так, під час опрацювання теми „Присвійні займенники” доречною буде таблиця, яка допоможе систематизувати вивчений матеріал і повторити перші граматичні правила (див. таблицю 1).

Звичайно, простий показ таблиці не означатиме використання наочності. Лише спеціально організована, цілеспрямована робота сприятиме кращому засвоєнню вичуваного матеріалу. До того ж результат вивчення посилюється, якщо зміст наочності супроводжується аналітичним поясненням, доречним узагальненням, формулюванням правила, включенням певного факту в систему аналогічних фактів. При доборі лексичного матеріалу варто звертати увагу на професійне спрямування студентів. Лексичне наповнення таблиці 1 продемонструє іноземцям найперші відомості зі словотвору українських слів: *студент* → *студентка*, *лікар* → *лікарня*. Крім цього, варто наголосити на полісемії слова *батьки*.

Таблиця 1

Рід іменників та присвійних займенників

Іменник			
ВІН	ВОНА	ВОНО	ВОНИ
студент	студентка	око	студенти студентки
лікар	лікарня	вухо	лікарі лікарні
брат	сестра	плече	брати сестри
батько	мама	лице	батьки мами
Займенник			
Чий?	Чия?	Чие?	Чії?
мій	моя	моє	мої
твій	твоя	твоє	твої
наш	наша	наше	наші
ваш	ваша	ваше	ваші
його	його	його	його
її	її	її	її
їхній	їхня	їхнє	їхні

Після опрацювання лексичного і граматичного матеріалу таблиці 1 доречними будуть різноманітні вправи, спрямовані на закріплення і систематизацію уже вивчених граматичних форм і лексем, а також вправи на засвоєння нових слів, з'ясування їхньої семантики, вироблення навичок правильного вживання слова в тій чи іншій формі та ін. Студенти повинні наводити власні приклади, доповнюючи зміст таблиці; визначати рід запропонованих викладачем нових слів, утворювати займенникові словосполучення, користуючись схемою:

ВІН → лікар → чий? → наш;

ВОНА → аудиторія → чия? → ваша;

ВОНО → місто → чие? → моє;

ВОНИ → друзі → чії? → його і под.

Поступово матеріал інших таблиць можна ускладнювати граматичними визначеннями, наповнювати їхній лексичний зміст (див. таблицю 2).

Таблиця 2

Прикметник

	Однина			Множина
	<i>ВІН</i> Чоловічий рід	<i>ВОНА</i> Жіночий рід	<i>ВОНО</i> Середній рід	<i>ВОНИ</i>
Тверда група	новий – старий великий – малий холодний – теплий світлий – темний	нова – стара велика – мала холодна – тепла світла – темна	нове – старе велике – мале холодне – тепле світле – темне	нові – старі великі – малі холодні – теплі світлі – темні
М'яка група	літній пізній – ранній осінній середній присутній – відсутній освітній	літня пізня – рання осіння середня присутня – відсутня освітня	літнє пізнє – раннє осіннє середнє присутнє – відсутнє освітнє	літні пізні – ранні осінні середні присутні – відсутні освітні

При оцінюванні теми „Дієслово” доречні будуть послідовні за змістом таблиці 3, 4, 5, у яких подано найважливіші форми дієслова. Студенти-іноземці засвоюють особові закінчення дієслів теперішнього часу, вчать розрізняти дієслова I і II дієвідмін та утворювати дієслівні варіанти. Таблиці 4 і 5 допоможуть іноземним студентам з'ясувати окремі випадки дієвідмінювання дієслів і водночас закріпити знання на основі запропонованих прикладів.

Таблиця 3

Дієслово. Теперішній час дієслова

I дієвідміна	II дієвідміна
я ти він вона воно ми ви вони	я ти він вона воно ми ви вони
читати – to read я читаю ти читаєш він читає ми читаємо ви читаете вони читають	стояти – to stand я стою ти стоїш він стоїть ми стоїмо ви стоїте вони стоять
писати – to write я пишу ти пишеш він пише ми пишемо ви пишете вони пишуть	бачити – to see я бачу ти бачиш він бачить ми бачимо ви бачите вони бачать

Таблиця 4

Дієслова I дієвідміни

I дієвідміна			
Запитувати (<i>to ask</i>) я запитую ти запитуєш він запитує ми запитуємо ви запитуете вони запитують	Готувати (<i>to prepare</i>) я готую ти готуєш він готує ми готуємо ви готуете вони готують	Працювати (<i>to work</i>) я працюю ти працюєш він працює ми працюємо ви працюєте вони працюють	Лікувати (<i>to treat</i>) я лікую ти лікуєш він лікує ми лікуємо ви лікуєте вони лікують
Запізнюватися (<i>to be late</i>) я запізнююся ти запізнюєшся він запізнюється ми запізнюємося	Вмиватися (<i>to wash</i>) я вмиваюся ти вмиваєшся він вмивається ми вмиваємося	Одягатися (<i>to dress</i>) я одягаюся ти одягаєшся він одягається ми одягаємося	Зачісуватися (<i>to comb</i>) я зачісуюся ти зачісуєшся він зачісується ми зачісуємося

Закінчення табл. 4

ви запізнюєтесь вони запізнюються	ви вмиваєтесь вони вмиваються	ви одягаєтесь вони одягаються	ви зачісуєтесь вони зачісуються
Жити (<i>to live</i>) я живу ти живеш він живе ми живемо ви живете вони живуть	Пити (<i>to drink</i>) я п'ю ти п'єш він п'є ми п'ємо ви п'єте вони п'ють		

Таблиця 5

Дієслова II дієвідміни

II дієвідміна	
Лежати (<i>to lie</i>) я лежу ти лежиш він лежить ми лежимо ви лежите вони лежать	Говорити (<i>to speak</i>) я говорю ти говориш він говорить ми говоримо ви говорите вони говорять
Робити (<i>to do</i>) я роблю ти робиш він робить ми робимо ви робите вони роблять	Любити (<i>to love</i>) я люблю ти любиш він любить ми любимо ви любите вони люблять

Такий вид наочності мобілізує психічну активність студентів, а саме: викликає інтерес до вивчення мови, розширює обсяг засвоєного матеріалу, знімає втому, тренує творчу уяву і пам'ять, мобілізує волю, полегшує процес навчання.

Важливим і результативним, на наш погляд, у вивченні граматичних понять є табличні блоки, у яких п дають граматичні структури. Такий вид таблиць можна застосовувати для вивчення відмінкових закінчень іменних частин мови. Працюючи з такою блок-таблицею, іноземець не тільки засвоює її зміст, а й удосконалює навички поєднання слів, утворення словосполучень, речень, при цьому узгоджуючи всі граматичні форми (див. таблицю 6).

Для закріплення матеріалу такої таблиці доречними будуть тренувальні вправи, спрямовані на утворення словосполучень (прикметник + іменник; займенник + прикметник + іменник; займенник + числівник + прикметник + іменник); на заміну вказаних лексем уже відомими студентам і утворення з такими словами відповідних конструкцій; на добір і відмінювання різних частин мови тощо.

Отже, таблиці як один із видів наочності є важливим чинником в опрацюванні, узагальненні та систематизації лексичних і граматичних знань української мови як іноземної. Робота з таблицями є цілеспрямованим і спеціально організованим показом

Таблиця 6

ЗНАХІДНИЙ ВІДМІНОК
Кого? Що? Якого? Який? Яку? Яких? Які?

ВІН	ВОНА	ВОНО	ВОНИ
ІМЕННИК			
<p>Назви істот: брат – брата, студент – студенти, викладач – викладача, лікар – лікаря, Андрій – Андрія, вчитель – вчителя</p> <p>Назви неістот: факультет – факультет, гуртожиток – гуртожиток, університет – університет</p>	<p>Назви істот і неістот: хвороба – хворобу, аптека – аптеку, Оксана – Оксану, медсестра – медсестру Марія – Марію, стаття – статтю</p>	= ВІН неістота	<p>Назви істот чоловічого роду: брати – братів, студенти – студентів, лікари – лікарів, герої – героїв</p> <p>Назви неістот чоловічого роду: факультети – факультети, інститути – інститути, вправи – вправи</p> <p>Назви істот жіночого роду: студентки – студенток, подруги – подруг, сестра – сестер, ук- раїнки – українки</p> <p>Назви неістот жіночого роду: вправи – вправи, книжки – книжки.</p>
ПРИКМЕТНИК			
<p>Узгодження з іменниками-назвами істот: старий друг – старого друга, хороший терапевт – хорошого тера- певта; присутній пацієнт – присутнього пацієн- та</p> <p>Узгодження з іменниками-назвами неістот: низький тиск – низький тиск, гарний день – гарний день</p>	<p>Узгодження з іменниками-назвами істот: висока температура – високу температуру, нова студент- ка – нову студентку; пізня пора – пізню пору, синя хмара – синю хмару</p>		<p>Назви істот чоловічого роду: хороші терапевти – хороших терапев- тів, старі друзі – старих друзів</p> <p>Назви істот жіночого роду: нові студентки – нових студенток</p> <p>Назви неістот: потрібні ліки – потрібні ліки, гарні дні – гарні дні</p>

Закінчення табл. 6

ЗАЙМЕННИК		
<p>Узгодження з іменниками-назвами істот: наш студент – нашого студента, цей викладач – цього викладача</p> <p>Узгодження з іменниками-назвами неістот: цей портфель – цей портфель, твій стіл – твій стіл</p>	<p>Узгодження з іменниками-назвами істот і назвами неістот: наша студентка – нашу студентку, моя подруга – мою подругу, ця книжка – цю книжку, твоя сім'я – твоєю сім'єю</p>	<p>Назви істот чоловічого роду: наші студенти – наших студентів, мої друзі – моїх друзів.</p> <p>Назви істот жіночого роду: наші студентки – наших студенток, мої подруги – моїх подруг</p> <p>Назви неістот: ці ліки – ці ліки, твої справи – твої справи.</p>
ЧИСЛІВНИК		
<p>Узгодження з іменниками-назвами істот: перший друг – першого друга, другий студент – другого студента, третій пацієнт – третього пацієнта</p> <p>Узгодження з іменниками-назвами неістот: перший рецепт – перший рецепт, другий день – другий день, третій варіант – третій варіант</p>	<p>Узгодження з іменниками-назвами істот: перша студентка – першу студентку, четверта ін'єкція – четверту ін'єкцію, третьа година – третю годину</p>	<p>Назви істот чоловічого роду: перші студенти – перших студентів</p> <p>Назви істот жіночого роду: перші студентки – перших студенток</p> <p>Назви неістот: перші ліки – перші ліки.</p>

навчального матеріалу, який увиразнює закони мови, яку студенти вивчають. Таблиці у процесі навчання української мови як іноземної є джерелом і основою накопичення знань та засобом навчання, що забезпечує оптимальне засвоєння навчального матеріалу.

1. Загальний уніфікований тест з української мови для іноземців. – Доступно з: <http://www.franko.lviv.ua/lknp/mova/in/typ0.htm>.
2. Зайченко Н.Ф., Воробйова С.А. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення. – К., 2004.
3. Рибаченко Л.І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України: Автореф. дис... канд. пед. наук. – К., 2000.
4. Український правопис. – К., 1993.
5. Федчик В. А. Психологічний аналіз використання наочності в процесі навчання української мови як іноземної / – Доступно з: http://www.rysnauka.com/20_PRNIT_2007/23808.doc.htm.

THE APPLICATION OF TABLES IN LEARNING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Marya Tyshkovets

I.Y. Horbachevskyy State Medical Institute of Ternopil'

The article defines the role of tables in learning Ukrainian as a foreign language and presents a number of grammatical schemes for mastering the following topics: “The Noun,” “The Possessive Pronouns,” “The Adjective,” “The Verb.” The article offers systematic recommendations concerning the application of such tables.

Key words: a table, scheme, grammatical acquaintance, a word, a lexeme, a grammatical form.